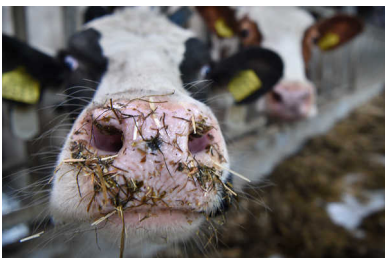

Goed boeren met óók oog voor de bij

NATUURINCLUSIEF Veehouder Jacques van Melick (rechts) in Neer bespreekt met adviseur Ron Janssen de plannen voor zijn land.

Foto's Marcel van den Bergh

Foto's Marcel van den Bergh

Pieter Hotse Smit

HET GAAT SLECHT MET DE BIODIVERSITEIT, OOK OP DE LANDBOUWGRONDEN. DECENNALANG STOND DE PRODUCTIE OP HET EERSTE PLAN. HOE KAN HET ANDERS?

Het gaat hem inkomsten kosten, dat weet veehouder Jacques van Melick (31) wel zeker. Toch gaat hij rond zijn uit 1860 stammende carréboerderij doen wat landschapsinrichter Ron Janssen (46) hem adviseert. Naast de al aangeplante linden komt een fruitboomgaard, verderop is ruimte voor een gemengde haag en stroken met grassen en kruiden waar de patrijs zich thuisvoelt. Maar belangrijker: 10 procent van zijn 55 hectare monotoon raaigras verandert in een kruidenrijke grasmix.

Het zijn maatregelen om de biodiversiteit op de Limburgse landbouwgrond bij Neer te vergroten. Zodat bijen zich kunnen voeden, het bodemleven zich kan herstellen en ook de vogels voedsel en schuilplaatsen vinden. Dat dit nodig is in Nederland, werd vorige week (weer) benadrukt in

onderzoek van Wageningen University & Research (WUR).

'Het lijkt erop dat de achteruitgang van soorten die kenmerkend zijn voor het agrarisch landschap onverminderd doorgaat', schrijven de onderzoekers aan landbouwminister Carola Schouten over de insectenstand. Naar aanleiding van een alarmerend Duits onderzoek vorig jaar, waaruit blijkt dat het aantal vliegende insecten daar in de laatste 27 jaar met 76 procent achteruit is gegaan, liet Schouten onderzoek doen naar de situatie voor Nederland. Door gebrekkige data moeten de WUR-onderzoekers bekennen dat ze 'feitelijk niet precies weten hoe slecht het met insecten in Nederland gaat'. Maar dat het slecht gaat, daar zijn 'vrijwel alle wetenschappers het over eens'.

Na decennia van almaar intensievere landbouw - denk aan het adagium 'Nooit meer Hongerwinter' van toenmalig landbouwminister Sicco Mansholt - is Nederland wereldwijd leidend in landbouwproductie, maar ook in biodiversiteitsverlies. Oorzaken: overmatig (kunst)mestgebruik, bodemuitputting, bestrijdingsmiddelen, een onnatuurlijk lage waterstand en eentonig eiwitrijk raaigras in weilanden. Om de ecologische neergang te keren, hopen wetenschappers, natuurclubs en de landbouwsector deze zomer het Deltaplan Biodiversiteitsherstel te presenteren.

De huidige uitdaging is minstens zo groot als vlak na de oorlog: hoe krijg je een boer zover dat hij bij het begrip biodiversiteit niet alleen denkt aan land- en dus inkomstenverlies? Dat bij de productie van melk de duurzaamheid van het proces leidend wordt?

De stap van de jonge, vierde generatie Van Melick is een breuk met het verleden. 'De generatie van mijn ouders had veel minder met

de natuur.' Na de bedrijfsovername en het bijbouwen van een stal in 2015 heeft hij het hoofd nu leeg en wil doen wat echt bij hem past. 'Zoveel mogelijk natuurinclusief werken', zegt Van Melick tussen zijn 165 melkkoeien, die geen geïmporteerd voedsel krijgen, maar gras en maïs van eigen land, aangevuld met restproducten zoals bierbostel van Bavaria.

Boeren compenseren

De switch naar natuurinclusief boeren gaat niet vanzelf, weet landschapsinrichter Janssen. Hij speurt namens de Limburgse Plattelandscoöperatie en NatuurRijk Limburg actief naar types als Van Melick. Boeren met een (sluimerende) passie voor de natuur.

Janssen geeft ze advies, helpt bij de uitvoering en laat ze zien wat ze al doen zonder het door te hebben. Denk aan het tolereren van foeragerende ganzen op Van Melicks land en het zwaluwnest in zijn stal. Janssen: 'Genoeg boeren die ze weghalen vanwege de stront.'

Nederland stikt van de enthousiaste lieden als Janssen, die boer en burger het belang van biodiversiteit aan het verstand brengen. Zo financiert de Vogelbescherming met een crowdfundingactie in zeven vogelgebieden grote stroken bloemen- en kruidenakkers - inmiddels 50 duizend vierkante meter.

Leuk al die hulp, maar de vogelliefhebbers en boeren als Van Melick zijn de uitzondering; er is meer nodig om een ecologische ramp af te wenden. Het huidige systeem staat dit in de weg, denkt Jan Willem Erisman, directeur van het Louis Bolk Instituut. 'De druk ligt bij de boeren om zo veel mogelijk te produceren tegen zo laag mogelijke kosten', zegt hij. 'Bovendien is de grondprijs gestegen en is er een scala aan

bedrijven die meer verdienen als de boer meer produceert. Zie hier waarin de boer klem zit.'

Ze hiervoor compenseren kost geld. De huidige subsidies om boeren te paaien hun grond in te leveren voor natuur zijn ontoereikend en gaan vooral op aan kwetsbare (vogel)gebieden. Inspanning van minister Schouten om de miljarden Europese landbouwsubsidies te koppelen aan duurzaam boeren, leiden in andere landen weer tot verzet. En dan is er nog de 'bermfraude', die vorig jaar in de Achterhoekse gemeente Berkelland duidelijk maakte dat de natuur op kosten van de belastingbetaler niet bij iedere boer in goede handen is. Tientallen agrariërs bleken illegaal (kruidenrijke) bermen bij hun land te hebben gevoegd om de productie op te voeren en meer mest te kunnen uitrijden.

FrieslandCampina, de coöperatie waarbij driekwart van de 17 duizend Nederlandse melkveebedrijven is aangesloten, zegt de noodzaak van verandering in te zien. Decennialang heeft de organisatie hoogwaardige melk als goedkoop massaproduct gezien, zonder al te veel oog voor de omgeving.

Klimaatdiscussie

Mede door de klimaatdiscussie plaatst de coöperatie hier nu vraagtekens bij. Guus van Laarhoven leidt bij FrieslandCampina een project dat als doel heeft boeren vanaf 2019 ruimhartig te belonen voor hun natuurinzet (zie kader). 'Het wordt tijd dat boeren bewuster worden van het belang van de natuur.'

En dit is ook zeker het belang van de boeren. Bijen zijn onmisbaar voor de akkerbouw: ze nemen meer dan 75 procent van de gewasbestuiving voor hun rekening. Ook zijn ze een natuurlijke vijand tegen gewasziekten. Om de wilde bijen beter te beschermen - meer dan de helft wordt met uitsterven bedreigd

- is vorige week door de Europese Commissie drie soorten 'bijengif' (neonicotinoïden) als bestrijdingsmiddel verboden (zie kader).

Veelhouder Van Melick beseft dat biodiversiteit op zijn land meer is dan een kostenpost. Wormen herstellen zijn grond, terwijl de nieuwe gewassen tussen het gras zijn bodem verrijken met stikstof. Voor Van Melick is dit, zolang FrieslandCampina hem nog niet extra betaalt, voorlopig het grootste voordeel.

'Stikstof in de vorm van (kunst)mest hoeft ik straks niet meer over mijn kruidenrijke percelen te rijden', zegt Van Melick. 'Scheelt ook flink wat ritjes met mijn dieseltractor.'

Europa verbiedt bijengif

Onder zware druk heeft de Europese Commissie vorige week besloten drie soorten insecticiden (imidacloprid, clothianidin en thiamethoxam) te verbieden in de buitenteelt. Veel wetenschappers zijn het erover eens dat deze neonicotinoïden, die als een soort coating om zaadjes worden gedaan ter bescherming tegen gewasziekten, zeer schadelijk zijn voor hommels en (wilde) bijen. Ook de European Food Safety Authority en het Nederlandse College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen zijn om die reden tegen het gebruik. In het televisieprogramma Buitenhof sprak VVD-Kamerlid Helma Lodders zondag van een 'zorgelijk besluit', omdat het de Nederlandse landbouwinnovatie in de weg zou staan en zou aanzetten tot gebruik van de gifspuit. Landbouwminister Carola Schouten stelde met haar stem voor het verbod de biodiversiteit boven het boerenbelang. Ze is zich bewust van de impact hiervan en gaat met de boeren in gesprek over alternatieven.

FrieslandCampina beloont groen gedrag

Leden van frieslandcampina, de

coöperatie waar driekwart van de circa 17 duizend Nederlandse melkveebedrijven bij is aangesloten, kunnen vanaf 2019 3 cent meer krijgen boven op de garantieprijs voor een liter melk (34 cent in mei) als ze extra aandacht hebben voor natuur, biodiversiteit en klimaat. Sinds 2015 betaalt de organisatie boeren al een extraatje als ze later maaien tijdens het broedseizoen van weidevogels. Om aan de nieuwe, voor de consument duurdere 'Top-zuivellijn' te voldoen, gaan strengere criteria gelden. FrieslandCampina is nu bezig met het opstellen van de duurzaamheidseisen en inventariseert wat de boeren nu al doen. Om ze te kunnen belonen voor hun natuurinspanningen is FrieslandCampina betrokken bij een project van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland en het Wereldnatuurfonds, die werken aan een systeem met drones, gps en satellieten om kruidenrijke graslanden op afstand te herkennen.